

Blogiteksti VakaTuki -hankkeelle

Lapsen tukea varhaiskasvatuksessa vahvistettiin varhaiskasvatuslain uudistuksella (1183/2021) syksystä 2022 alkaen. Uusi kolmitasoinen tuki ja siihen liittyvät toimintaperiaatteet ovat vaatineet varhaiskasvatuksen järjestäjiltä paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien työstämistä, prosessien uudistamista ja rakenteiden sekä toimintaympäristöjen kehittämistä. Tutkimusta uudesta lakiuudistuksen mukaisesta kolmitasoisen tuen toteuttamisesta ei vielä juurikaan ole.

Olemme molemmat työskennelleet pitkään varhaiserityiskasvatuksessa ja suoritimme varhaiserityispedagogiikan maisteri -opintoja Jyväskylän yliopistossa. Kiinnostuksenkohteenamme oli uuden kolmitasoisen tuen toteutuminen kunnalla sekä kunnallisessa että yksityisessä varhaiskasvatuksessa. Saimme iloksemme mahdollisuuden käyttää Itä-Suomen yliopiston johtaman VakaTuki -hankkeen haastatteluaineistoa pro gradu -tutkielmassamme. Jyväskylän yliopisto vastasi VakaTuki -hankkeen toisesta osatutkimuksesta ja osallistui muihin osatutkimuksiin. Tutkimuksemme kohteeksi valikoituivat varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien näkemykset kolmitasoisen tuen tuomista mahdollisuuksista ja haasteista. Tämä kiinnosti meitä, koska oletimme heillä olevan vahvaa kokemusta varhaiskasvatuksen kolmitasoisesta tuesta työssään. Aineiston analysointiin käytimme laadullista sisällönanalyysiä.

Kolmitasoisessa tuessa nähtiin tutkimuksemme perusteella enemmän haasteita kuin mahdollisuuksia. Tutkimustulosten mukaan kolmitasoisen tuen mahdollisuudet ja haasteet liittyivät sekä kunnallisen että yksityisen varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien näkökulmasta hallintoon, resursseihin ja tuen toteuttamiseen. Nämä muodostuivat tutkimuksemme tulosten pääluokiksi. Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksissä tukiprosesseihin liittyvät positiiviset vaikutukset olivat vahvimmin tuen varhaisessa aloittamisessa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat taas mainitsivat mahdollisuuksina matalamman kynnyksen tuen tasoilla liikkumiseen ja tavoitteiden asettamisen toiminnalle lapsen sijaan. Lisäksi vastauksissa oli mainintoja henkilöstön sitoutumisesta, yksilöllisemmästä tuesta ja lapsen helpommasta pääsystä tuen piiriin. Tuen toteutumisen mahdollisuudet näyttäytyivät kunnallisen varhaiskasvatuksen

näkökulmasta huomattavasti positiivisemmassa valossa kuin yksityisen varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa, verrattuna kunnalliseen varhaiskasvatukseen, haasteena nousi esiin esimerkiksi erityispedagogisen tuen puute. Sekä kunnallisessa että yksityisessä varhaiskasvatuksessa koettiin, että lakiuudistukseen liittyvät ohjeistukset eivät aina ole riittävän selkeitä, kun pohditaan esimerkiksi tuen eri tasoja. Niiden nähtiin osittain jäsentävän tuen vahvuutta mutta varhaiskasvatuksen kentälle toivottaisiin kuitenkin tarkempaa määrittelyä ja kriteerejä tasolta toiselle siirtymiseen.

Hallintopäätösprosessin järjestelmällisyys ja tuen näkyvyys esimerkiksi huoltajille ja päiväkodin johtajille koettiin tutkimuksessamme positiivisina uudistuksina. Hallintopäätösten myötä tuen järjestämisen koettiin olevan myös velvoittavampaa kuin ennen lakiuudistusta: vahva hallinnollinen päätös sitouttaa henkilöstön aiempaa paremmin tuen toteuttamiseen. Kolmitasoisen tuen hallintoon liittyviä haasteita oli sekä kunnallisella että yksityisellä sektorilla. Hallintopäätösprosessin haasteena nähtiin sen kankeus ja hitaus. Varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien vastauksissa tuotiin esiin, että useat kokoontumiset huoltajien sekä monialaisten työryhmien kanssa vievät kaikkien osapuolien aikaa. Myös lain erilainen tulkinta kunnissa toi haastetta tuen toteuttamiseen.

Resurssipula tuodaan usein esille varhaiskasvatuksesta puhuttaessa. Tämänkin tutkimuksen tuloksissa kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen opettajat ja erityisopettajat mainitsivat resurssin tarpeen haasteena kolmitasoisen tuen toteuttamiselle. Vastauksissa tuotiin esiin etenkin erityisopettajien määrä sekä erityisopettajien työnkuvan muuttuminen hallinnollisempaan suuntaan. Henkilöstöresurssin lisäksi osaamisen lisääminen koulutuksilla nousi esiin kolmitasoisen tuen mahdollistajana. Tutkimuksemme mukaan resursseja ei kuitenkaan nähdä ainoina kolmitasoista tukea mahdollistavina tekijöinä vaan koetaan, että myös hallinnollisilla ja tuen prosessien tuomilla mahdollisuuksilla voidaan tukea lasta hänen kehityksessään.

Varhaiskasvatuksen kolmitasoinen tuki mahdollistaa tuen antamisen ja sen näkyväksi tekemisen jo varhain. Tuen välitön aloittaminen on yksi kolmitasoisen tuen mukanaan

tuomista mahdollisuuksista. Lakiuudistus nopeutti tuen aloittamista, koska tuen aloittamiselle ei saa asettaa ehtoja kuten lääketieteellistä lausuntoa. Haastatteluvastauksissa mainittiin, että kuulemiskäytänteet ovat työläitä ja aikaa vieviä. Tosin eri palvelunjärjestäjillä on myös edelleen erilaisia käytänteitä, eikä lapsen yhdenvertainen tuen toteuttaminen toteudu lapsen edun mukaisesti. Varhaiskasvatuksen kolmitasoisien tuen kehittämiskohteena näemmekin käytänteiden muokkaamisen yhä yhtenäisemmiksi ja jouhevammiksi. Tutkimuksessamme oli myös tulkittavissa hämmennystä tuen eri tasoista. Yleisen tuen käsitettä ja yleisen tuen vaiheeseen liittyviä toimintoja tulisi jatkossa erityisesti selkiyttää. Aineistosta oli luettavissa myös kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen välistä yhteistyön haastetta. Tässä tutkimuksessa tuli esiin, että kolmitasoinen tuki on haasteista huolimatta tuonut mukanaan hyviä mahdollisuuksia tuen toteuttamiselle. Yhteistyötä kaikkien toimijoiden kesken tulisi edelleen vahvistaa, jotta yhdenvertainen tuen toteutuminen mahdollistuisi asuinpaikasta tai palvelun järjestäjästä riippumatta kaikille lapsille.

Nina Knuters ja Pirjo Järvinen

“Varhaiskasvatuksen kolmitasoisien tuen mahdollisuuksia ja haasteita - Kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien näkemyksiä kolmitasoisesta tuesta.”

<https://uefconnect.uef.fi/tutkimusryhma/vakatuki-varhaiskasvatuksen-palvelun-jarjestajien-tuen-rakenteet-ja-hallinnon-prosessit/>